

GEÇMİŞ BİR RÜZGÂR İLE

Bahtiyar ASLAN

Mesafeler... Uzaktasın, hatta belki de yoksun. Varlığın hiçbir zaman gerçek olmadı galiba. Bir olgu olarak vardın hep. Bir olgu gerçekliğiyle... Etrafımda pişmiş tuğlalar, topraklar yığını. Bir kule için. Bunları öreerek bir kule öyküsü yazmayı düşünüyorum. Kule ama kuyu... Bir tür zindan da denebilir. Kuleye kapatılan kişi (yani ben) aslında bir kuyuda olduğunu zannederek yaşayacak (yani yaşayacağı), minarelerde olduğu gibi kıvrılan bir merdiveni (bir kulede başka türlü bir merdiven mümkün mü?) her gün belki de defalarca inip çıkacak (yani inip çıkacağım). Tepede, sadece gökyüzünü gösteren bir açıklık olmalı. Buraya kadar yeter. Bu düşün, bir öykü düşünün arasında seni hatırlıyorum sık sık. Uzaktasın ve... Ne demiştin, belki de yoksun. Şüpheli varlığıyla bile beni kendine bağlayabilmenin bir izahı olmalı. Varlığının şüpheliliği... Oysa daha dün gece öpüştük seninle. Rüya mıydı?

Bir yerde ve bir zamanda tanışmış olmalıyız. Hatta bunun böyle olması şart. Geriye dönüp bakarken ne yaptığının izahını yapamıyorum çoğu zaman. Geriye dönüp bakmak, geriye yani geçmişi yeniden kurgulamak olabilir, hatta öyledir. Bu sadece yargılarımdan biri ve yargı olmasına rağmen bir kesinlik içermiyor. Kesinlik içermeyen yargılarım var. Tanıştığımız yeri ve zamanı hatırlamak demek sadece geçmişi yeniden kurgulamak demek değildir kesin olmayan yargımı esas alırsak, aynı zamanda seni ve beni de yeniden kurgulamak, hatta yaratmak demektir en azından. Bu yargımın gerisinde geçmişin tekrarlanamaz oluşu gerçeği (bu da bir yargıdır elbette ve kesin olmayabilir) sağlam bir dayanak nok-

tası olarak duruyor. Geçmişle birlikte bizim de, yaşadıklarımızın da yani fiillerin de, faillerin de tekrarlanması mümkün görünmüyor. Hatırlamak böyle bakınca ne kadar mühim bir şeye dönüşüyor değil mi! Hatırlamak, geçmiş, geçmişin içindeki her şeyi yeniden yaratmak demektir. Birbirimizi böyle çoğaltabiliriz.

Hadi kurgulayalım (yani hatırlayarak geçmiş, yeniden yaratalım). Böyle mi yapıyor yazarlar? Aslında her şey geçmişte mi? Geleceği kurgularken bile hatırlayarak... Yalnızsın değil mi? Yalnız ve uzaktasın... Bunun bir soruya dönüşmesi benim suçum değil, tamamen senle ilgili. Neyse, kurgulayalım. Ben bir kuşu yontarken, bir ağaçta ya da bir taşta, sen seke seke gelen, ökseyi seven, ökseyi öven, sevdiği ve övdüğü ökseye oyun oynayan, tuzağa düşmediği hâlde düşmüş görünen, tuzağa hem düşmek isteyen, hem özgürlüğü kutsayan, tuzağı kuranı seven ama tuzağı kuran olduğu gerçeğine yenilen (fakat tuzağı kuranın yakalamak istediğinden, böyle bir niyeti, emeli olduğundan kim emin olabilir ki?) bir kuş olarak, kanatlarındaki ışığı gözlerime, kirpiklerime süren, gölgesini saçlarıma düşüren bir kuş olarak geldin ve elimdeki bıçağın ağzında durdun. Hepsi bu aslında. Geçmişe bakınca görebileceğimiz başka ne var!

Kuleyi yazacağım elbette, kuyuya benzeyen, kuyu sanılan kuleyi. Böyle bir aldanışın anlamı, aldanıştan ne daha fazladır, ne de daha eksik. Bir olgunun anlamı kendisini aşmaya başlarsa, gerçek yaralanmaya başlar. Önemli mi? Gerçek gerçekten önemli mi? Bunu ne zaman sormuştun hatırlıyor musun? Senin ancak ve ancak üç farklı kadının hayatının bir yorumu olabileceğini söylediğimi hatırlarsın. “Gerçek, kendisinden daha önemlidir.” demiştin, ne demekse... Üç farklı kadının biri, geçmiş zaman içinde kaybolmuş, hayatının çizgileri silikleşmiş ve bu yüzden de masallarda görünür olmuş, hatta her iki masaldan birinde (sonraları Shakespeare’in tiyatrolarında) bizi selamlayan, kralın en küçük kıızıydı. Çizgiler siline siline yuvarlaklaşmış. Hayatının ayrıntıları kaybolmuş bir prenses. Senin hatlarına benziyor. Yüzün hariç... “Seni tuz kadar seviyorum baba”...

Fakat öykümün adı ne “kule”, ne de “kuyu” olmalı. Fakat kuyu ve kule olmalı. Tam olarak böyle bir başlıktan söz etmiyorum, ikisini de ifade eden tek bir kelime... Bulacağım. Kimin için? O tek kelime kimin

için kuyu ve kuleyi ifade edecek? Kim bunun böyle olduğunu anlayacak? Kimin anlaması gerekecek?

Bu masalı anlatırken, (hangi?) -içinde üç prenses olan, en küçüğünün babasını tuz kadar sevdiği masalı- ölen benim amcam olmalı. Hatırlıyorum. (Kurguluyorum mu demeliyim?). Ama bir sürü masalın içinde üç prenses vardır. Olsun. Amcam masalın bir yerinde durur ve; “Anlatılacak bir hayatın olmalı.” derdi. Kastettiği hayatın yaşanmışlıklarla örülü olması gerektiğini biliyorum. Hayır, tam olarak anlatamadım, olaylarla örülü... Serüven bildiğin. Sergüzeşt de olur. Onun anlatılacak bir hayatı yoktu, sade yaşamıştı. Bir iki av hikâyesi, bir de kısa süren bir pehlivanlık macerası... Hepsi bu. Az şey mi? Galiba geçmişe dönüp baktığımda birkaç cümlelik bir hayat görüyordu. (Kurgulayamıyordu demek istemiyorum ama sanırım öyleydi). Bu yüzden başkalarının hayatını anlatıyordu. Çoğu zaman da masalları ve birtakım tarihî olayları ve kişileri. Masalları masal gibi anlatan amcam, tarihî olayları ve şahısları anlatırken şahitliğe başvuruyordu. Yani olup biten her şeyi görmüş gibi anlatıyordu. Böylece belki de içinde eksik kalan, bir türlü gerçekleşmemiş olan kahramana hayat veriyordu. (Bu da bir kurgudur değil mi!).

Karanlık sulara benziyor saçların. Köşeli bir yüzün var ve saçların taranmaya hiç ihtiyaç duymuyor. Yine de dizlerime oturup taramamı istiyorsun. Bir temrin bu, sevilme temrini. Ne kadar çok taratarsan o kadar ustalaşacağım, biliyorsun. Kanatlarındaki ışığı gözüme böyle böyle mi sürüyorsun, bilmiyorum. Hatırlıyorum bak. (Kurguluyorum, kurguladığıma bakma). Kulenin anlamını düşünüyorsun şimdi, kule ve kuyunun. Birbirine alçalan, birbirine yükselen... Bir yere varacak elbet bu öykünün sonu, ama söyleyecek değilim şimdi. Ne sana, ne kendime... “Öpüştük” diyordum “dün gece”, sahiden öpüştük ve üstelik rüyadaydık, üstelik uzun bir yolun ortasında (sonunu göremediğimiz bir yolun ortasında olma duygusu), -hayat gibi- ikinci güneşine yaslanarak... Üç farklı kadının ikincisi miydin öpüşürken? Bunu sana soramam ki? Üç farklı kadının ikincisi neydi? Bir prenses değil kesinlikle. Bir sokak kadını? Bir azize? Yahut bir kahraman? Bir anne? Böylece kalsın bu sorular. Sebepsizce kalsın.

Anlatılacak bir hayatım olmadı benim. Yaşasa bunu amcama aynı rahatlıkla söyleyebilir miydim, bilmiyorum. Yorumlanacak bir hayatım

oldu benim. Yaşasa bunu amcama aynı rahatlıkla söyleyebilir miydim, bilmiyorum. Sonuçta yorumlanacak bir hayattan söz ediyorum. Düş gibi bir şey... Amcamın babaannem olmayan annesi düş yorumcusuydu ve yaşasa benim hayatımı bir yumak gibi çözüp atardı ortaya. Bundan emimim adım gibi. Bazı düşleri suskunlukla geçiştirirdi, “Git, bir suya söyle” derdi. Sesinde şefkat ve emir tonu müthiş bir uyumla bir aradaydı. Bazen de bir avuç -muhakkak belli bir sayıdaydı- bakla atardı kilimin üstüne, oradan yorumlardı. O da yorumlanacak bir hayat yaşamış olmalıydı. Ölmeden önce bir baykuşu çağırıp uzun uzun sohbet ettiğini söylerdi amcam, çoktan kurumuş bir ağacın dalında.

Akşamdı ve hava soğuktu. Batı ufku -bunun bir öykü adı olması gerekmez mi sence de?- buz gibi bir kırmızıyla tutuşuyordu. Sofada durup bütün evlerden aynı ahenkle yükselen kirli sarıya çalan dumanlara bakıyordum. Göğe doğru bir boru gibi uzuyorlar, sonra bir yerde birbirlerine dolaşıp karışıyor, dağılıp kızılılaşıyorlardı. Sofanın iki direği arasına gerili ipteki çamaşırlar çoktan buz tutmuş, kalıp hâlini almışlardı. Pantolon paçalarında, kazakların kol ağzlarında küçücük buz sarkıtlar oluşmuştu. Şu yeşil fon üzerine mavi devetabanları olan benim. Annem ördü. Birazdan onu alıp sobanın borusundaki oklardan birine (CHP'nin oklarına benzetirdim o zaman, hâlâ da öyle) asacağım. Sabaha kadar kuruması lazım. Galiba başka kazağım yok. Bir de ağaçların çıplak dallarının üşüdüğünü hatırlıyorum. Parmaklarımı hohlayarak ısıtıyorum ve bir şey bekliyorum. Bulut gibi bir karga sürüsü peyda oluyor, önce gelip ağaçları siyaha bürüyor, sonra birden büyük bir gürültüyle çığlık çığlık havalanıyorlar, gidip caminin çatısına konuyorlar. Birkaç dakika sonra aşağıda, batı ufkunda batan güneşe karşı dansa başlıyorlar. İlk önce tek bir vücutmuş gibi, kıvrılarak, dalgalanarak, tatlı bir ahenkle gökyüzünün kızılılığını selamlıyorlar, sonra iki eşit sürüye ayrılıyorlar, gene belli bir ahenkle birbirlerinden uzaklaşıyorlar, sonra bir an sabit kalıp sanki bir işaretle aynı anda, aynı hızla, aynı dalgalanmalarla birbirlerine doğru uçuyorlar. Her şey sanki göğün boşluğundaki bir aynada gerçekleşiyor. Kuşların aynası bu olmalı. Gökyüzünde akan bu suya bakarken saçlarını hatırlıyorum. Bir kuş olarak gelip bıçağın ağzında durduğun zaman... Belki de işte böyle, bu kuşlar gibi bir aynaya bakıyordun. Bir aynaya, yani bana...

İçine giremediğin, girmekten korktuğun, girmenin imkânsız olduğu aynaya... Bu yüzden mi uzaktasın şimdi?

Sonra nasıl olduysa amcamın evinin bacasından havalanan baykuşu gördüm. Birden bacalarındaki dumanın zehirli bir renkle koyulaştığını fark ettim. (Belki de öyle olmamıştır, yorumluyorum, hatırlayarak yorumluyorum, kurguluyorum). Öyle öldü amcamın babaannem olmayan annesi, bir akşamüstü. Gece yaklaşırken, kargalar dans ederken. Düşlerim öksüz kaldı sandım. Oysa bir çocuğun düşleri ne kadar muhtaçtır ki yoruma! Neyse, “öpüştük” diyordum. Bunun bir düş olduğunu söylemiştim değil mi? O akşam ve ertesi günler boyunca herkes gibi ben de ağladım. Herkes sustuğunda evin kuytularından (çok odalı bir evdi ve odaların bir kısmı hakikaten karanlık ve kuytuymdu) kesik hıçkırıklar duyuluyordu, sahipsiz olduğunu sandığıım. O öldükten sonra amcamın masallarının rengi değişmeye başladı. Üç farklı kadının üçüncüsü bu masalarda belirdi sanırım. Kötü bir annenin elinde büyümüş, bir erkek olarak dünyaya gelememiş olmanın öfkesiyle yaşamış, erkekleri bakışlarıyla esir eden ve bir zindanda olmadık sınavlarla sınayan... Bana bu sınavda yardım edecek kuşlara (martı olmalı) hatta belki de karıncalara ihtiyacım olacak. Amcamın masallarında kuşlar olurdu, karıncalar olurdu. Fakat hatırladıkça, geriye dönüp kurguladıkça üç kadının üçüncüsünün zindanının bir kule olabileceğini fark ediyorum. Eğer öyleyse, senin varlığın (aslında uzaktasın hatta belki de yoksun) bir şekilde hayatıma yön vermeye devam ediyor demektir.

İçinde üç prenses olan, en küçüğünün babasını tuz kadar sevdiği masalı anlatırken ölen benim amcam olmalı. Uzaktasın ve bu masalı dinleme ihtimalin yok denecek kadar az. Zaten amcam öldü onu anlatırken. Çiçekli bir minderin üstünde oturarak, göğsünü ısrarla kibleye çevirmelerini isteyerek, babamdan ve kardeşimden. Bahçede de çiçekler olurdu. Yer mineleri kaplardı kiraz ağaçlarının altını. Masal anlatırken bir eliyle mineleri severdi, okşardı. Bir eli daima sakalında. Bazen batı ufku bakardı nedense. Batı ufku... Bir öykü adı olmalı kesinlikle. O ölürken de ben uzaktaydım. Önce; “Dizlerim ağrıyor” dedi telefonda. Pehlivanlık günlerini hatırlattım, “Az kaldı, geleceğim, güreşeceğiz çayırda. Allah de, yekin hele” dedim kendi üslubunca. Az kalmıştı gerçekten de. Ama ölüme daha az. Yazın ortasında pencereden süzülen incelikli bir

ışığa bakarak ve göğsünü ölüm meleğinin geldiği yöne dönerek... Yatmamış, ayakta karşılamak istemiş. Hiç değilse oturarak... Hatırlıyorum, duyduklarımı hatırlıyorum. Duyduklarımı kurguluyorum. Amcam, kendi hayatını, yaşanmışlığı, serüveni, sergüzeşti sınırlı olan hayatını yorumlayamıyor artık. Şimdi kaldığı yerden yorumlamaya başladım. Kaldığı yani öldüğü... Onun hayatını yorumlarken, anlattığının onun gerçekliğiyle örtüşmediğini biliyorum. /Geldiğim nokta şu; anlatılan her şey kurgudur. Gerçek, gerçekleştiği anda biten, kaybolan bir şeydir./ Ağladığımı hatırlıyorum. İkinci üzeri gökyüzünden süyüm süyüm inen bir hüzün eşlik etti köye girişime. Evinin önüne yığıldığı toprağın üstüne oturup... Sonra çok sürmedi, evi de bir toprak yığımına döndü. Daha büyük bir yığın, bir tepe...

Bir kuleyi kurgulayarak geçecek hayatım belki de. Fakat üç farklı kadının hangi yüzüyle geleceksin? Belki üçünün yüzüyle ayrı ayrı, üçünün yüzüyle tek olarak... Bir terkip işte. Belki birden farklı terkiple çok defa... Mümkün bu elbette. Öpüşürken fark ettim bunu aslında. Rüyaydı ama fark ettim. Her rüyadan sonra olduğu gibi... Öpüştük ve bunun farkına uyanınca vardım. Böyle olmalı tam olarak. Çünkü rüya kendi gerçekliğinden kurtularak (Neden kurtuluyor ki?) hayatın gerçekliğiyle algılanmaya ancak rüyadan sonra başlıyor. Rüyada yaptığının ya da yaşadığının gerçekliğiyle uyanınca buluşuyorum. Sonra her şeyin rüyada olduğunun bilincine eriyorum. Böylece rüyayı hatırlayarak aslında kurgulamaya başlamış oluyorum. Sonra da yeni bir kurgu (yorum) için... Fakat işte amcamın babaannem olmayan annesi öldü. Ona, senin bir rüya olduğunu söylemek isterdim. Büyüdüm üstelik ve benim rüyalarımın tabire ihtiyacı var artık. Böyle çoğalıyoruz, dedim ya... Bu kule ya da kuyudan bir roman çıkar mı? Yorumlaya yorumlaya nereye varır yaşamaya yabancı bir insan? Ne güzel cevaplar bulurdun şimdi burada olsan. Bıkkınlıkla, tedirginlikle, yabancılaşarak sorduğum sorulara, soru kılığındaki yargılara (hepsi de gitmeyi, terk etmeyi, yok olmayı, ölmeyi, kaybolmayı haber veren) teselli edici, hayata, yaşamaya ikna edici cevaplar... Oysa mesafe ne kadar kısa... Zaman ne kadar dar... Ölümle aramdaki mesafenin seninle aramdaki mesafeden daha kısa olduğunu düşünmenin neresi yanlış, neresi kötü? Uzaktasın ve hatta belki de yoksun.

“Kim kimin düşü, kim kimin yorumu?” Amcama bunu sormak istedim kuyunun başında otururken. (Kuyuya bakarak derinleşirdi amcam ve o zaman sessizce otururdum yanında saatlerce, sonra birkaç kelimeyle konuşurdu, kısa ama bir güne sığmayan, şiir olurdu sanki her şey, hatırlamak şimdi yalnızlığı duyuran bir acıya dönüşüyor, ne kötü!) O varken bu soru yoktu, şimdi bu soru var ve o yok. Öyleyse cevap nerede? Geriye dönüp bakarken bu soruyu soruyorum şimdi; kim kimin düşü, kim kimin yorumu? Geçmiş bu soruyla hatırlayacağım (kurgulayacağım). Amcam kuyuya eğilirdi mutlaka, sorabilseydim. Belki ben de -tıpkı onun yapacağını umduğum gibi- kuyuya eğileceğim. Belki de bir kuleye tırmanacağım. Şimdi bir yargıya daha varıyorum böylece: kule kuyunun yorumudur, kuyu da kulenin... Gidip bir kerpiç duvara yaslanacağım, bir kiraz ağacının altına oturacağım, yer minelerini okşayarak sakallarımın uzamasını bekleyeceğim. Usul usul konuşacağım, usul usul yorumlayacağım ikimizin yaşanmamışlıklarını. Belki yaşasak hatırlanacak (kurgulanacak) bir şeyimiz olmazdı. Bu yüzden “sen benim yorumumsun” demek isterdim sana... Ama bir şeyin yorumu bu kadar uzak olamaz o şeyden. Olmamalı...

Uzaktasın hatta belki de yoksun...